

ฟ้อนระบำตำนานป่นฝ้าย

บทร้อง-ทำนอง-ทำรำ ศักดิ์ ส รัตนชัย

ค้นคว้า-เรียบเรียง อ.จิตติารีย์ ตันสุรัตน์

ความหมายละความเป็นมา

การฟ้อนระบำตำนานป่นฝ้าย เป็นการฟ้อนที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการทอผ้าท้องถิ่น ซึ่งผู้ประดิษฐ์ได้แรงบันดาลใจจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทำยี่งอฝ้ายที่วัดนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาพถ่ายโบราณแสดงท่ารำประกอบการฟ้อนขอ ประดิษฐ์ท่ารำโดย นายศักดิ์ รัตนชัย

ลักษณะและวิธีการแสดง

การฟ้อนระบำตำนานป่นฝ้าย มีลีลาการฟ้อนแบบพื้นบ้านซึ่งประยุกต์มาจากท่าฟ้อนมะผาบสาวไหม (สาวเส้นด้าย) แสดงขั้นตอนในกรรมวิธีการผลิตสิ่งทอแบบโบราณ 12 ขั้นตอน การแสดงให้ผู้แสดงเป็นคู่ นิยมแสดงในงานรื่นเริง

ดนตรี-เพลงประกอบ

ฟ้อนรำประกอบเพลงตำนานป่นฝ้าย เป็นเพลงทำนองพื้นบ้านจังหวัดน่าน ที่ประพันธ์คำร้องใหม่ โดย นายศักดิ์ รัตนชัย

การแต่งกาย

แต่งกายแบบพื้นเมืองใส่เสื้อรัดอก ผู้แสดงคนแรกใช้สไบคล้องคอธรรมดาผู้แสดงคนที่สองคล้องสไบแบบสวายหลัง(คออังสไบเฉียง) ใส่ผ้าถุงพื้นเมือง มวยผมเหน็บดอกกล้วยไม้

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง

สไบ

ทำออก

กลองรัวครั้งที่ 1

หญิง 1 กำมือหลวม ๆ คว่ำมือทั้งสองข้าง งอแขนซ้ายอยู่ด้านหน้าลำตัว ระดับเอว แขนขวาเหยียดตั้งอยู่ด้านข้าง เอียงศีรษะตามมือ วิ่งซอยเท้าออกมาหยุดยืนรออยู่หน้าเวที

กลองรัวครั้งที่ 2

หญิง 2 วิ่งซอยเท้าตามออกมายืนข้างหลัง มือทั้งสองหงายแบไว้เหนือไหล่ขวา เอียงศีรษะตามมือ

กลองรัวครั้งที่ 3

นั่งลงพร้อมกัน คว่ำมือวางไว้ที่หน้าขา

หญิง 1 นั่งบนฝ่าเท้า

หญิง 2 นั่งบนส้นเท้า

ดนตรี อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ

ยอพนมตั้งเกล้า (ไหว้)

นั่งตัวตรง มือทั้งสองจับจีบคว่ำข้างเข่าด้านนอก

ลากมือจีบได้ขึ้นมาตามลำตัวไปบนบ่า อ้อมไปที่ต้นคอข้างหลัง ให้มือจีบชนกัน แล้วยกมือจีบขึ้นสูงเหนือศีรษะ ปล่อยจีบประกบมือกันไหว้เหนือศีรษะแล้วดึงมาพนมไว้ที่หน้าอก

ดนตรี อ้อ อ้ออ้อ

มือซ้ายแบหงายที่ตัก มือขวาจับจีบด้านหน้าระดับเอว ก้มตัวไปข้างหน้า เหยียดแขนไปด้านข้าง ม้วนมือจับเข้าหาตัวเป็นวงรอบศอก แล้วปล่อยจับนำมาแบเหน็บข้างเอว

ดนตรี อ้อ อ้อ อ้อ

เปลี่ยนท่าเดิมด้านซ้ายอีก 1 รอบ

ดนตรี อ้อ อ้อ

แล้ววนมือเป็นวงขึ้นไปม้วนรอบศีรษะ จากด้านหน้าไปด้านหลังแล้วนำมือมาแบเหน็บไว้ข้างหลัง

ท่าที่ 1 บท “ดอกฝ้าย”

นั่งบนส้นเท้าทั้งสองคน

เหยียดแขนทั้งสองมาด้านหน้าระดับอก มือซ้ายตั้งวางอยู่บนข้อมือขวาที่จับจีบ ปิดข้อมือพลิกหมุนให้มือขวาขึ้นมาตั้งวาง มือซ้ายจับจีบด้านล่าง

ท่าที่ 2 บท “อีตีดในเม็ด”

มือซ้ายแบตั้งมือ แขนตั้ง มือขวารูดมือจับจากข้อมือขวาเข้ามาถึงศอก

ท่าที่ 3 “เหลือแป้นปุ๋ยไก่ สีสุนปุ่นตุ่นขาว”

ก้มตัวไปข้างหน้า มือม้วนมือจับมาด้านหน้าปล่อยจับแล้ว มาเหน็บไว้ข้างเอว

เงยหน้าแบมือม้วนมือแยกออกจากกันทั้งสองข้างเหนือศีรษะแล้วตั้งมือทั้งสองข้างมาเหน็บไว้ข้างเอว

ท่าที่ 4 บท “ก่งยิง”

นั่งคุกเข่ายกเข่าขวาสูงจากพื้นเล็กน้อย หญิง 1 หันหน้าออกหน้าเวที หญิง 2 หมุนตัวหันหน้าไปด้านซ้าย มือขวาจับจีบข้างหน้าระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงใกล้มือขวา ดึงมือแยกมือออกจากกัน ส่งแขนซ้ายตรงไปด้านข้าง มือขวาจับจีบแยกขึ้นไปเหนือไหล่ขวาแล้วปล่อยจีบ

ท่าที่ 5 บท “ปิงปาวปู้ดี”

หญิง 1 นั่งอยู่ท่าเดิม เอนตัวไปทางขวาหันหน้ามองคู่

หญิง 2 เดินเข้าหมุนตัวหันหลังออกนอกเวทีหัน ทำมือเหมือนกัน

ท่าที่ 6 บท “ กิกเป็นหางสำลี”

หญิง 2 นั่งคุกเข่า นิ้วกลางแตะขึ้น-ลงใกล้กัน ตรงปลายเท้าที่ยื่นออกมา 3 รอบ เอียงศีรษะด้านซ้าย

หญิง 1 ยืนขึ้น ก้มตัวลงมาหาคู่เท้าซ้ายยื่นเหยียดมาข้างหน้าทำมือเหมือนกัน

ท่าที่ 7 บท “มาจีบเนียนปั่นฝ้าย”

นั่งยืนท่าเดิมทั้งสองคน ทำมือเหมือนกัน จับจีบลักษณะจับด้ายทั้งสองมือ มือซ้ายโค้งไปข้างหลังให้สูงมาหามือขวาที่จับจีบอยู่แล้วโค้งขึ้นไปข้างหน้าเป็นวงกลม

ท่าที่ 8 บท “ปั่นฝ้ายเข้าแกนเหล็กใน”

ลุกขึ้นไขว้ขาขัดกันทั้งคู่ ทำมือเหมือนท่าที่ 7 ทั้งสองมอดึงมือทั้งสองเข้ามากันข้างเอวด้านขวา

ท่าที่ 9 บท “เสียหื้อเป็นใจ”

ตั้งศอกขวาขึ้น มือซ้ายควงมือจับขึ้น-ลง จากมือขวาลงไปที่ศอก แล้ววนกลับมาที่มืออีกเหมือนพันด้ายรอบศอก ทำ 2 รอบ

ท่าที่ 10 บท “เอาจองใส่หม้อต้ม”

ทำท่าจับของด้านหนึ่งระดับเอวแล้วยกมาปล่อยอีกด้านหนึ่ง พร้อมทั้งย่อตัวตาม

ท่าที่ 11 บท “ย้อมสี”

คว่ำมือจับสองข้างที่ข้างสะโพกขวา ดึงมือขึ้น-ลงเล็กน้อย สลับกัน 4 ครั้ง

ท่าที่ 12 บท “แล้วเอามาตี”

มือซ้าย กำไว้ที่สะโพก

ซ้ายมือขวา ตีที่มือซ้าย 1

ท่าที่ 13 บท “จนยม”

มือซ้ายจับจับให้ข้อมือติดอยู่ที่สะโพก มือขวาจับขีบใกล้มือซ้ายแล้ววาดมือโบกจับปล่อยอีกด้านระดับ
เอวแล้ว

ท่าที่ 14 บท “แช่สมน้ำข้าว”

คว่ำมือทั้งสองข้างเอว แล้วย่อตัวพร้อมทั้งกดมือลงทั้งสอง

หญิง 1 ทำด้านซ้าย หญิง 2 ทำด้านขวา

ท่าที่ 15 บท “บิด”

งอแขนทั้งสองข้างให้เลื่อมกันมาด้านหน้า บิดวนมือขึ้น-ลงด้านหน้าระดับเอว 4 ครั้ง

ท่าที่ 16 บท “สูด”

กำมือ ไช้แขนกันแล้วดึงมือแยกออกจากกันไปด้านข้าง